

Kijkwijzer bij een film

Auteur: Wim Matthijsen

Aan de kijkwijzer voor de leerlingen, die dienst kan doen hij individuele schriftelijke verwerking van de film, maar ook leidraad kan zijn hij een filmgesprek in een kleinere of grotere groep, ligt de visie van Tjeu van den Berk ten grondslag (serie: Zin in film, uitg. Kok Kampen 1994).

Een film bekijken kan verworden tot een cognitief leerproces, waarin o.a. wel een vorm van communicatie tot stand komt met de personages in de film. In het filmgesprek gaat het echter vooral om de communicatie met zichzelf en met de medekijkers over de filmverhalen om beelden betekenis te laten krijgen voor de kijker. Zo kan een speelfilm de kijker verlokken weg te dromen bij de beelden en zijn zielenroerselen op de beelden te projecteren. Een beeld is dan geen teken meer waarover men nadenkt, maar een persoonlijk symbool van wat de kijker bij het beeld inbrengt. Inzetten bij dit symboliseringproces doet zowel recht aan het beeld als aan de kijker en daarom kiest Van den Berk hier zijn didactisch uitgangspunt.

Opdat de inhouden van de projecties op de beelden spontaan kunnen opborrelen, moet een proces van beeldgebonden associatie op gang komen. Binnen de polen beeld en subject moet helder worden hoe en waar het beeld je persoonlijk heeft geraakt; zie de eerste fase van de Kijkwijzer (gebonden associatie). In de volgende fase (collectieve context) vindt een verbreding van de associatie plaats naar de maatschappelijke en culturele pool.

Door het zoeken naar analogieën in de cultuur (literatuur, andere films, boeken, kunst, levensbeschouwelijke overtuigingen e.d.) wordt het symboliseringproces verdiept. In deze fase kan de docent / gespreksleider verrijkingsstof aanreiken of daarnaar, door middel van instructie, verwijzen.

Na de fasen van associatie en context kan pas met de interpretatie van de film worden begonnen. De interpretatie richt zich zowel op de beelden als op de subjectieve beleving van de kijker. Zijn de eerste twee fasen associatief en subjectief, de interpretatiefase zoekt naar objectivering (fase C van de kijkwijzer). In deze fase kan de docent / gespreksleider gebruik maken van filmrecensies, schema's e.d. waardoor hij of zij de dramatische opbouw en de archetypische wijze waarop het verhaal in beeld gebracht en beleefd wordt, kan reconstrueren (identificatie met oertypen die ik juist wel of niet herken of juist wel of niet zou willen zijn).

Ik vraag van jullie niet om grootse, ernstige overwegingen in je denken op te nemen, alles wat ik vraag aan jullie is dat jullie kijken.

Teresa van Avila

Algemene gegevens

Titel:

Regisseur:

Hoofdrospelers:

Jaar:

Land:

Genre:

Kies uit de onderstaande rij tot welk genre je de film rekent:

horror thriller kostuum

science fiction avonturen familie/kinder

drama actie muziek

oorlog western comedy

historisch soap documentaire

Fase A Gebonden associatie

Filmbeelden spreken je aan en roepen gevoelens op. Hieronder vind je een rij woorden die je helpen ontdekken hoe en waar de film jou persoonlijk 'geraakt' heeft.

- Hieronder vind je een aantal woorden waarmee je kunt aangeven hoe de film je heeft geraakt.

Huiver / angst
Afschuw / walging
Wreedheid
Weerzin
Onbegrip
Onrust
Verbijstering
Verbazing
Opwinding

Blijdschap
Ontroering
Fascinatie
Bewondering
Spanning
Herkenning
Begrip
Weemoed
Ontzag

Kies uit iedere rij twee of meer woorden en schrijf op:

- a. bij welk beeld of bij welke scène je dit gevoel kreeg (denk aan personages - het begin - een onduidelijke scène - een spannende / angstige / weerzinwekkende scène - het einde)
 - b. aan welke ervaring in je eigen leven het beeld of de scène je deed denken.
- In wie herken je je in de film het meest en wat heeft dat met jezelf te maken?

Fase B . Collectieve context

Filmbeelden roepen niet alleen in jou persoonlijk emoties maar- spelen ook in op thema's ideeën en gebeurtenissen die in onze tijd en cultuur belangrijk zijn.

- a. Welke thema's, ideeën en gebeurtenissen herken je in de film (scènes er bij noemen)?
- b. Waar in onze maatschappij of cultuur wordt hierover gedacht en gesproken (denk aan tijdschriften, boeken, TV programma's, musea, andere films, levensbeschouwingen die zich ook met de in de film voorkomende zaken bezighouden).

Fase C: Interpretatie

Bijna elke film is opgebouwd als een 'drama'. Soms worden zelfs de klassieke regels van de tragedie geheel of gedeeltelijk op een film toegepast. Hieronder zijn twee veel gebruikte schema's opgeschreven.

1. aan het begin worden plaats, tijd, en de dramatis personae aan ons voorgesteld
2. expositie en thema worden in beeld gebracht
3. climax, waarin het drama een wending neemt
4. catharsis of ontknoping

of:

fase 1: de bestaande harmonie wordt door inwerking van binnenuit of van buitenaf verstoord (pollution-schending)

fase 2: iemand wordt voor de verstoring verantwoordelijk gesteld (guilt-schuld)

fase 3: er worden handelingen verricht die de schending ongedaan maken (purification-reiniging)

fase 4: herstel van de oorspronkelijke orde (redemption- verlossing)

a. Welke schema herken je in de film?

b. Wat is uiteindelijk de visie van de regisseur op de thematiek die hij (of zij) in de film aansnijdt; in welke scènes komt de diepste bedoeling van de regisseur het scherpst in beeld? (denk in dit verband ook aan de functie van de film: overbrengen van een morele boodschap; puur voor het amusement; politieke boodschap; laten zien van de absurditeit van het bestaan; autobiografie; etc.)

Hoe heeft de film jouw visie op de hoofdthema's van de film beïnvloed? Wat heb je ervan geleerd? Ben je op andere gedachten gekomen en op welke gedachten?

Deze kijkwijzer is gemaakt op basis van het boekje van Tjeu v.d. Berk (Het Filmgesprek) en ideeën van Henry Schep en Kees Bulens

Uitwerking van bovenstaande in 'Het kwaad in beeld'

2. Mijn persoonlijke waarden ten aanzien van het kwaad

Dit onderdeel van het thema heeft twee aspecten. We kijken eerst naar de film 'The devil's advocate' en je werkt er voor jezelf enkele opdrachten over uit. Vervolgens kijken we aan de hand van de opvattingen en ervaringen van enkele mensen die hun bevindingen voor de klas presenteren, hoe anderen er over denken en voelen.

2.1. Gevoelsmatig associëren

Filmbeelden spreken je aan en roepen gevoelens op.

Hieronder vind je een aantal woorden waarmee je kunt aangeven hoe (onderdelen van) de film je raakte(n).

1. Huiver / angst Afschuw / walging Wreedheid
Onbegrip Onrust Weerzin

2. Verbijstering Opwinding Ontroering
Bewondering Herkenning Weemoed

3. Verbazing Blijdschap Fascinatie
Spanning Begrip Ontzag

Opdracht 3

a. Kies drie scènes uit de film, die je sterk aangesproken hebben - positief of negatief - en die je met een of meer van de woorden hierboven kunt verbinden. Beschrijf die scènes zo duidelijk mogelijk en geef aan waarom juist die gevoelens erin naar boven kwamen.

b. Op welke wijze hebben die genoemde scènes met je eigen leven/ervaringen of levensbeschouwing te maken?

c. In wie herken je je in de film het meest en wat heeft dat met jezelf te maken?

Opdracht 4

a. Welke vragen ten aanzien van het kwaad ben je tijdens het kijken tegengekomen?

b. Welke vragen ten aanzien van het kwaad of welke opmerkingen zijn naar aanleiding van de bespreking bij je naar boven gekomen?